Turkish Studies
Economics, Finance and Politics
Volume 13/14, Spring 2018, p. 233-252
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13476
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi
Received/Geliş: Mayıs 2018 **Accepted/Kabul:** Haziran 2018
Referees/Hakemler: Prof. Dr. Davut KILIÇ - Doç. Dr. Abdulvahap AKINCI

This article was checked by iThenticate.

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ TOPLUMSAL ALGISININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Sinan YAZICI[*]

ÖZET

16 Nisan 2017 tarihinde kabul edilen anayasa değişikliği ile Türkiye'de yeni bir yönetim sistemi olan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişin önü açılmıştır. Referandumun ardından bazı muhalefet partileri, 2019 seçimlerini kazanmaları halinde yeniden parlamenter sisteme dönmeyi planladıkları yönündeki söylemleri, seçime gidilen bu süreçte Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin toplumsal algısı ve desteğinin incelenmesini gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye genelinde 63 il ve ilçede 881 seçmen niteliğine haiz kişi ile anket uygulaması gerçekleştirilmiş ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi toplumsal algısı ve desteği ölçülmüştür.

Verilerin analizi sonucunda, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi toplumsal algısının güçlü ancak, gelecekte doğru kişinin cumhurbaşkanı seçilmemesi halinde sistemin otoriter bir yönetime dönüşeceği endişesi tespit edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine toplumsal destek olmakla birlikte, bu desteğin şu aşamada yeter oran olan %50+1 oy düzeyinde olmadığı belirlenmiştir. Kadın ve genç nüfusun Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine olan desteğinin, erkek ve 32 yaş üstü seçmenlere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ulaşılan bulgular doğrultusunda; özellikle kararsız veya fikir beyan etmeyen kişi-seçmen oranının %20 gibi yüksek bir oranda olduğu belirlenmiştir. Dolayısı ile hem cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olacak kişilerin hem de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin geleceğinin kararsız seçmenler tarafından belirleneceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca seçim sürecinde gerek ulusal ve gerekse küresel ölçekte ortaya çıkacak sosyo-ekonomik gelişmelerin de, hem seçim sonuçları hem de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin geleceği üzerinde etkisinin olacağını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Parlamenter Sistem, Anayasa Değişikliği, Referandum.

[*] Dr. Öğr. Üyesi Bayburt Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, El-mek: sinanyazici@bayburt.edu.tr

INSPECTION OF PUBLIC SENSE OF PRESIDENTIAL SYSTEM OF GOVERNMENT BY SOME VARIABLES

ABSTRACT

By the constitutional amendment passed in April 16th 2017, the way is cleared for the pass to Presidential System of Government which is a new ruling system for Turkey. After referendum, statements of some opposition parties about returning back to parliamentary system in case of winning the 2019 elections, it necessitated to inspect the support and public sense of Presidential System of Government in this call elections period. Accordingly, in it is actualised that a survey to 881 people who is qualified as a voter in 63 cities and districts all across Turkey and public sense and support of Presidential System of Government are evaluated. As the result of analyzing the data, it is determined that public sense of Presidential System of Government is strong but in case of not electing the right person, there is a concern about its turning an authoritarian polity. Alongside there is a public support for Presidential System of Government, it is also seen that at this stage it is not as enough as the level of 50% + 1 vote. It is determined that the support of woman and young population for Presidential System of Government is lower than man and older population's.

According to findings; especially the percentage of floating voters or the voters who didn't pass an opinion is as high as 20%. Hence the result is found that the future of both candidates for presidency elections and the Presidential System of Government itself is going to be determined by floating voters. Also it is possible to say that, in election process, social-economic improvements that will occur in both national and global scale will have an effect on the future of Presidential System of Government.

STRUCTURED ABSTRACT

With being a country that has been governed by parliamentary system since the day of establishment, Turkish Republic has not been governed properly by long-termed and steady governments from the year of 1950 when transitioned to multiparty system till our day. In Turkey where 66 governments took office in 95 years of history of Republic, governments' periods of office has been limited to one and a half year average. Apart from 16 years of rulership of AK Party that came to rulership at 58th government in 2002, neither it is possible to say that other 57 governments with some exceptions lasted long nor there was a political stability. Military domination on unmilitary politics and governments by the frequently performed coups since the very start of multiparty system disenabled to form strong rulerships or to provide a political stability. The instability that occurs in administrative meaning triggered economic crisis and social problems frequently.

Another obstacle for political stability and strong governments is; the position of the President who is armed with exceptionally strong authorisations yet stays irresponsible in political meaning (Karatepe vd., 2017:22). It is an unavoidable result that nonconcurrence and so important problems in working of parliamentary system if there is a

diversity of views between a performer and politically responsible government and an irresponsible President who has powerful authorisations. In President elections, the obligation of a candidate to have absolute majority vote is also may be seen as another obstacle to provide political stability. Thus in the history of Republic there is a considerable amount of periods when President is elected at the end of the long election cycles from time to time.

With the constitutional amendment in 2007, providing President to be selected by public, in practice makes it easier to President elections and puts it to people's will, it triggered new problems and discussions. At that is unavoidable to fall into each other's remit between a President selected by public who is powerful but irresponsible and a government that pull of parliamentary, at the same time both being selected by public may be trigger power struggles in rulership meaning. Discussions about President's must be selected by public and there must be rulership changes in political arena are accelerated and it triggered the transition of administrative system of Turkey to Presidential System of Government (PSoG) by the constitutional amendment referendum in April 16th 2017.

In this study it is aimed that to determine if there is difference or not in public sense of Presidential System of Government and based on participants' social-demographic features. Especially, while statements of some opposition parties about returning back to parliamentary system in case of winning the June 24, 2018 elections are being considered; in this period through the elections it is important with regards to have an opinion about results of upcoming June 24, 2018 elections, if there is still a public support to Presidential System of Government. Accordingly, in it is actualised that a survey to 881 people who is qualified as a voter in 63 cities and districts all across Turkey and public sense and support of Presidential System of Government are evaluated. As the findings according to senses and views about Presidential and Parliamentary Government Systems of research participants, a good part of participants (13,2%-23,7%) do not have an opinion or returning to question as this. While it is considered that the answer of "I do not have an opinion" corresponds to answer of *I am neutral* in Five-Point Scales Questionary it can be said that 1/5 of participants are neutral.

41,2% of participants think that there are enough studies about the suitability of PSoG to Turkey, 43,3% think opposite. Similarly, 43,4% of participants think that PSoG has been talked and discussed decently before referendum, 44,4% think opposite. But the percentage of PSoG is an appropriate regime for Turkey's politic culture is higher than people who think vice versa.

38,6% of participants think that giving up on parliamentary system may cause administrative problems, in contrast with 37,7% think that it won't cause any problems.

The percentage of ones who think PSoG will support principle of separation of powers is 44,3%, whereas the percentage of ones who think it will weaken principle of separation of powers is 45,3%. The percentage of ones who think PSoG will make parliament dysfunctional is 31,2%. The percentage of ones who think PSoG is a necessary regime for faster and effective decisions is as high as 59,9%. But it is seen that 51,5% of participants have worries about PSoG may turn into an authoritative regime in case of not electing the right person. The percentage of ones

who think PSoG is absolutely right and necessary regime for Turkey is 44,5% whereas it is 40% for the ones who believe to keep up with parliamentary system is essential.

Presidential System of Government, has a strong public sense about system as it is a regime that provides faster and more effective decision making in political and administrative meaning. But it is seen as a public risk factor in case of not selecting the right person in future may turn into an authoritative regime and it causes a decrease in support and positive sense related to system. Especially when it is considered that the populace saying I am neutral and/or I do not have an opinion is approximately 20%; it points it out that future of both the President election which will occur on June 24, 2018 elections and Presidential System of Government depends on the preferences of floating voters. Thus, when the 4,5% difference between the ones who prefer Presidential System of Government and parliamentary system is being considered, it becomes more clear that how important is the preferences of people who are neutral or who do not give an opinion.

According to research findings; it is found that especially the people who are neutral or who do not give an opinion has a high percentage as 20%, therefore the future of both candidates for Presidency and Presidential System of Government is going to be determined by neutral/floating voters. Also it is possible to say that in election period the social-economic improvements that will occur in both national or global scale is will have an effect on both election results and future of Presidential System of Government.

When it is being considered that supports of participants to Presidential System of Government according to participants' social-demographical features; it is seen that the support rate of man and married voters is higher than woman and single ones. The support rate to Presidential System of Government gets higher with age. The support for regime shift decreases in 18-21 and 22-31 age-group whereas it peaks with 62 age and above.

According to findings that are gathered after analyzing the data; the result is found that the public sense of Presidential System of Government is in positive direction but the risk of preference of voters can turn it into an authoritative regime does worry the people. On June 24, 2018 elections period, economic, political, foreign politics, etc. like social-economic varies, will effect both neutral voters and election results therefore Presidential System of Government. Especially while it is considered that the support of woman and young population to system is in lower rate, it is possible to say that policies and speeches may have an effect on these voter populaces.

Ultimately, will the regime in Turkey be Presidential System of Government or Parliamentary Government System which the opposition said is going to return, is not possible while looking at today's conjuncture. To say that, the improvements till the Presidency elections and politic atmosphere will effect voters' preferences, especially it will have a determining role on the neutral voters' preferences, is not incorrect.

Keywords: Presidency Government System, Parliamentary System, Constitutional Amendment, Referendum.

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan günümüze kadar parlamenter yönetim sistemi yönetilen bir ülke olmakla birlikte, çok partili döneme geçildiği 1950 yılından günümüze kadar uzun soluklu ve istikrarlı hükümetler tarafından tam anlamıyla yönetilememiştir. Doksan beş yıllık cumhuriyet döneminde 66 hükümetin göreve geldiği Türkiye'de, hükümetlerin görev süreleri ortalama bir buçuk yıl ile sınırlı kalmıştır. 2002 yılında 58. Hükümet ile iktidara gelen Ak Parti'nin 16 yıllık tek başına iktidarı dışında göreve gelen 57 hükümetin, istisnalar dışında büyük bir çoğunluğunun uzun ömürlü oldukları söylemek mümkün olmadığı gibi bu süreçte siyasal istikrarın da sağlanabildiğini söylemek mümkün değildir. Çok partili dönemin başlangıcından itibaren sık sık gerçekleştirilen darbeler ile sivil siyaset ve hükümetler üzerinde kurulan askeri vesayet, hem güçlü iktidarların oluşmasına hem de siyasal istikrarın sağlanmasına olanak tanımamıştır. Yönetsel anlamda ortaya çıkan istikrasızlık, beraberinde ekonomik krizler ve sosyal sorunların da sıklıkla görülmesine zemin hazırlamıştır.

Siyasal istikrarın ve güçlü hükümetlerin önündeki bir diğer engel ise; 1982 Anayasası ile oldukça güçlü yetkiler ile donatılan, buna karşın siyasal anlamda sorumsuz Cumhurbaşkanının konumudur (Karatepe vd. 2017:22). İcracı ve siyasal anlamda sorumlu Hükümet ile güçlü yetkilere sahip, buna karşın sorumsuz bir Cumhurbaşkanı arasındaki siyasal görüş farklılıklarının olması, uyumsuzluğa ve dolayısı ile parlamenter sistemin işleyişinde önemli sorunlara yol açması kaçınılmaz bir sonuçtur. Cumhurbaşkanlığı seçiminde bir adayın parlamentonun salt çoğunluğunun oyunu alması zorunluluğu da, siyasal istikrarın sağlanması önündeki engellerden biri olarak gösterilebilir. Nitekim Cumhuriyet tarihinde zaman zaman uzun turlar sonucunda Cumhurbaşkanının seçildiği dönemler azımsanamayacak kadar fazladır.

2007 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine olanak sağlanması, uygulamada Cumhurbaşkanı seçimlerini daha kolay ve halkın iradesine bırakmış da, yeni sorunlara ve tartışmalara zemin hazırlamıştır. Halk tarafından seçilen güçlü ama sorumsuz bir Cumhurbaşkanı ile parlamento içinden çıkan bir hükümetin yetki ve görev alanı çatışmasına girmesi kaçınılmaz olduğu gibi, aynı zamanda her iki tarafında halk tarafından seçilmiş olması, yönetsel anlamda güç savaşlarına yol açabilecektir. Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ile siyasi arenada yönetim sistemi değişikliğine gidilmesi gerektiği yönünde tartışmalar hız kazanmış ve 16 Nisan 2017 tarihinde halkoyuna sunulan Anayasa değişikliği ile Türkiye'nin yönetim sisteminin *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine* (CBHS) dönüşümünün önü açılmıştır.

Yönetim biçimleri veya açısından dünya örnekleri içinde '*Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*' olarak tanımlanabilecek bir model olmamakla birlikte (Gözler, 2017), uygulamada başkanlık veya yarı başkanlık yönetim biçimleri ile benzeştiği söylenebilir (Karatepe vd. 2017:31-32). *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine* geçiş her ne kadar halk tarafından kabul edilmiş olsa da, referandum sonuçlarının birbirlerine çok yakın olmaları, tartışmaların gerek siyasiler arasında ve gerekse toplumsal açıdan uzun süre devam edeceğini göstermektedir.

Bu çalışmada *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin* toplumsal algısının ve bu algının katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Özellikle muhalefet partilerinin 24 Haziran 2018 seçimlerini kazanmaları halinde yeniden parlamenter sisteme dönüş yapılacağı yönündeki söylemleri dikkate alındığında; seçimlere giden süreçte *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine* olan toplumsal desteğin halen devam edip etmediğinin belirlenmesi, 2018 yılında yapılacak seçimlerin sonuçlarına ilişkin bir fikir vermesi açısından önem taşımaktadır. Ancak şurası unutulmamalıdır ki, 24 Haziran 2018 seçimlerine doğru giderken bu süreçte yaşanabilecek sosyo-ekonomik ve küresel gelişmeler de seçim sonuçlarını etkileyebilecektir.

1. Demokratik Yönetim Biçimleri

Yönetim, insana özgü ve insan unsurunun bulunduğu her alanda görülen (Gökçe ve Şahin, 2003: 135) bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşamın her alanında yönetim ve yönetim biçimleri ile karşılaşmak mümkün olmakla birlikte, bu çalışmada yönetim ve yönetim biçimi kavramları devlet veya hükümet yönetimleri açısından ele alınmıştır. Günümüzde devlet veya hükümet yönetim biçimlerini; genel olarak siyasal-ideolojik açıdan '*demokrasi*', '*monarşi*' ve '*otoriter*' yönetim biçimleri (Köylü ve Önder, 2017: 84) olarak sınıflandırmak mümkündür. Çalışmada yönetim biçimlerinin tamamını ele almak yerine, Türkiye'nin de yönetim biçimi olan demokrasi ve demokratik yönetim biçimleri ele alınacaktır.

Demokrasi; kökeni Antik Yunan'a dayanan, *demos* (*insanlar*) ve *kratos* (*yönetmek*) sözcüklerinin birleşiminden oluşan (Dahl, 2001: 11), halkın kendi kendini yönetmesi veya seçtiği temsilciler aracılığı ile yönetime dâhil olmasıdır. Demokrasi kavramını günümüz koşullarında ele almak gerekirse, yöneticilerin; halk içinden adil, özgür ve periyodik seçimler ile seçildiği yönetim biçimi olarak tanımlamak mümkündür. Bir ülkedeki yönetim biçiminin demokrasi veya demokratik olarak değerlendirilebilmesi için sadece yöneticilerin seçimle iş başına gelmiş olmaları yeterli bir gösterge değildir. Demokrasiden veya demokratik yönetim biçiminden söz edebilmek için; yöneticilerin halkın özgür iradeleri ile seçilmeleri, seçimlerin adil olarak yapılması, insan hakları, azınlık haklarının korunması ve gerek devlet ve gerekse hükümetlerin iktidar güçlerinin sınırlandırılması gibi unsurların bulunması gerekmektedir (Touraine, 2004:358-360). Bayhan (2002: 2)'a göre, bir yönetim biçiminin demokratik olduğunun temel göstergeleri; "çoğulculuk, şeffaflık ve katılımcılık" gibi unsurlardır. Dolayısı ile demokrasi veya demokratik yönetim; çoğunluktan ziyade çoğulculuğun esas alındığı, kamu faaliyetlerinin şeffaf olduğu, yönetime halkın doğrudan veya temsilciler aracılığıyla katıldığı, hukukun üstünlüğünün esas alındığı ve kuşkusuz siyasilerin hesap verdiği bir yönetim biçimidir.

Demokratik yönetim biçimleri temel de 'yasama', 'yürütme' ve 'yargı' erklerinin (*kuvvet*) bir arada bulunduğu (Özbudun, 2017:204), buna karşın bu erklerin tek elde toplanmadığı, diğer bir ifade ile *kuvvetler ayrılığının* esas alındığı yönetim biçimleridir (Teziç, 2001: 391). Kuvvetler ayrılığı; insan hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, yasama ve yürütme faaliyetlerinin farklı organlar tarafından yerine getirildiği, yargı erkinin ise hem yasama hem de yürütmeden bağımsız olmasıdır (Montesquieu, 1998: 234). Dolayısı ile demokratik yönetim biçimleri; yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden ayrıldığı ve gücün kullanımında her erkin birbirini dengeleyip, aynı zamanda da güç aşımına karşı fren mekanizmasının işlediği yönetim biçimleridir.

Demokrasi bir yönetim biçimi olmakla birlikte, demokratik yönetim sistemleri uygulamada; 'Parlamenter Hükümet Sistemi', 'Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi' ve 'Başkanlık Hükümet Sistemi' olmak üzere üç şekilde görülmektedir. Her ne kadar demokratik rejimler içinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi adı altında bir hükümet sistemi olmasa da, özellikleri ve yönetim biçimi ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi başkanlık sistemi ile benzeşmektedir. Ancak kendine özgü farklılıkları ile Türkiye'ye özgü bir demokratik hükümet sistemi ve bu bağlamda demokratik hükümet sistemleri içinde dördüncü yönetim sistemi olarak adlandırmak mümkündür. Bu bağlamda Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, demokratik hükümet sistemi modellerinden dördüncüsü olarak ele alınarak incelenecektir.

1.1. Parlamenter Hükümet Sistemi

Temeli *Magna Carta*'ya dayanan parlamenter sistemin ilk örneği 1295 yılında kurulan *Model Parlamento* (*Temsilciler Meclisi*)'dir. Ancak parlamenter sistemin ilk temelleri 13. yüzyılda atılmış olsa da, modern anlamda uygulanması 19. yüzyılın ortalarında Avrupa'da parlamenter monarşi ile başlamış, İngiltere dışında Norveç, İsveç, Danimarka ve Belçika gibi ülkelerde

uygulanmaya başlamıştır (Hekimoğlu, 2009: 110-111). Parlamenter sistemin uygulanmaya başladığı ilk dönemlerde egemenlik ve güç neredeyse tamamen parlamentonun elinde iken, tarihsel süreçte *yürütme* (*hükümet*) organının güçlenerek parlamentonun egemenliğine son vermiştir (Campbell, 1959 çeviren Özbudun, 1963: 81). Özbudun'un Campbell'den aktardığı ifadelerden de anlaşılacağı üzere; parlamentonun işlevi yasama yetkisinin kullanımı ile sınırlanırken, hükümet etme veya diğer bir ifade ile yürütme parlamento içinden çıkan hükümetlere geçmiştir. Dolayısı ile parlamenter sistemin temel dayanağı olan güçler ayrılığı ilkesi de, yasama ve yürütmenin ayrılması ile daha belirgin ve güçlü hale kavuşmuştur denilebilir.

Parlamenter sistemin en belirgin özelliği yasama ve yürütme yetkisinin birbirinden ayrılmış olduğu kabul edilse de, genel olarak parlamenter sistemin; "yürütmenin iki başlılığı, devlet başkanlığının siyasal açıdan sorumsuzluğu, bakanlar kurulunun sorumluluğu ve yürütmenin yasamayı feshi" olmak üzere dört temel özelliğinin olduğu ifade edilmektedir (Önder, 2007: 111; Özbudun, 2017: 306-330). Yürütmenin iki başlılığı; yürütme yetkisinin Bakanlar Kurulu ve Devlet Başkanı veya Cumhurbaşkanı arasında paylaştırılmasını ifade etmekle birlikte, parlamenter hükümet sisteminde yürütme görevi 'yürütmenin bütünlüğü' ilkesi gereği bakanlar kurulundadır (Özbudun, 2017: 306). Cumhurbaşkanı veya devlet başkanı ise; sembolik bir yetkiye sahip olup, siyasal ve cezai açıdan sorumsuzdur. Ancak bu sorumsuzluk cumhurbaşkanı veya devlet başkanının göreve ilişkin aldığı kararlar ile sınırlıdır. Buna karşın yürütmenin diğer ayağı olan bakanlar kurulunun hem siyasi hem de cezai sorumluluğu bulunmaktadır (Önder, 2007:113). Bu bağlamda parlamenter sistemde; görev, yetki ve sorumluluk sınırlarının kesin bir şekilde belirlenmemesi halinde, yürütmenin iki başlılığı nedeniyle ciddi sorunlara yol açmasının mümkün olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Türk siyasi tarihinde de zaman zaman Cumhurbaşkanı ile hükümet arasında yetki çatışmasının yaşandığı, atama, vb. gibi siyasi kararların geciktiği örneklere rastlamak mümkündür. Özellikle 1982 Anayasasının, sorumsuz ama güçlü bir Cumhurbaşkanına istediği zaman hükümeti ve yürütmeyi zorda bırakacak kadar yetkiler verdiği dikkate alındığında, yürütmenin iki başlılığının sorunlara gebe bir özellik olduğu söylenebilir.

Parlamenter sistemde cumhurbaşkanı veya devlet başkanının, göreve geldikten sonra hiçbir kurum veya başka bir organ tarafından görevden alınamaması (Gözler, 2010: 81) ise, olası güç çatışmasının yaşanmasındaki en büyük etkenlerden biridir. Bununla birlikte parlamenter sistemde, sorumsuz cumhurbaşkanı veya devlet başkanı tarafından yapılan işlemlerde, hukuki ve siyasi sorumluluğunun üstlenilmesi için ilgili bakan veya başbakanın imzasına ihtiyaç duyulması, buna karşın bazı idari işlemlerde cumhurbaşkanının devlet başkanı sıfatıyla tek başına yetkili olması (Özbudun, 2017: 311), hangi işlemlerin tek başına cumhurbaşkanı tarafından yapılacağı veya yapılamayacağı anayasada açıkça belirtilmediği sürece, taraflar arasında çatışmaya neden olacaktır.

Parlamenter sistemin belirleyici ve diğer hükümet sistemlerinden ayırt edici bir diğer özelliği ise; yürütme organı olan başbakan ve bakanlar kurulunun siyasi sorumluluğudur. Bu sorumluluk, bakanların hem bireysel hem de ortak (kabine) olarak parlamentoya karşı sorumluluğu ifade etmektedir. Gerek bakanlar kurulunun ve gerekse başbakanın, hükümet politikaları bağlamında yetersiz veya başarısız görüldüğü durumda, parlamentonun güvensizlik oyu ile düşürülebilmesi (Teziç, 2001: 412), siyasi sorumluluk ve sorumluluğun siyasi sonuçlarıdır. Ancak parlamenter sistemde, parlamentonun bakanlar kurulunu güvensizlik oyu ile düşürebildiği gibi yürütme de parlamentoyu fesih edebilme yetkisi bulunmaktadır. Nitekim yürütmenin parlamentoyu fesih yetkisi, parlamenter sistemin dördüncü ayırıcı özelliği veya unsurudur. Bir anlamda parlamentonun güvensizlik oyu ile hükümeti fesih etme yetkisini dengeleme amacıyla, bu yetki gerektiğinde başbakan veya cumhurbaşkanı-devlet başkanı tarafından kullanılmaktadır (Özbudun, 2017:314). Bu yetki aynı zamanda siyasal sistemin tıkandığı, hükümet icraatlarının parlamento tarafından engellendiği, vb. gibi yasama ile yürütme arasında ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde,

seçmenin düşüncesini ve tercihini almada etkili bir yöntem olarak kullanılabilmektedir (Teziç, 2001: 415).

Sonuç olarak demokratik yönetim sistemlerinden parlamenter sistem, yasama ve yürütüme erklerinin birbirinden ayrıldığı, karşılıklı kontrol mekanizmalarının olduğu etkili bir yönetim biçimidir denilebilir. Buna karşın siyasal anlamda sorumsuz cumhurbaşkanı veya devlet başkanının, yetki ve sorumluluk sınırlarının anayasal olarak tam belirlenemediği durumlarda, çift başlı bir yönetim biçimi olduğu da söylenebilir. Özellikle gerek parlamento ve gerekse hükümet ile uyumsuz ve görüş ayrılıkları bulunan bir cumhurbaşkanının varlığı, hem siyasal sistemin hem, hem yasamanın hem yürütmenin, hem de kamu işlemlerinin işleyiş ve fonksiyonelliği önünde ciddi bir engel teşkil edebilir. Parlamenter sistemde cumhurbaşkanının, devlet başkanı statüsü ile sadece sembolik bir makam olması, parlamenter sistemin daha etkin işlemesini sağlayacak aksi halde ise, yetki çatışmalarına bağlı önemli sorunlar baş gösterebilecektir demek mümkündür.

1.2. Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi

Demokratik yönetim biçimlerinden olan yarı başkanlık hükümet sistemi; temelde parlamenter sistem ile başkanlık sisteminin bazı özelliklerine sahip, yasama ve yürütmenin karşılıklı uzlaşma ve işbirliği ile hükümet etmelerine dayalı bir yönetim biçimidir (Demir, 2013: 832). Yarı başkanlık hükümet sistemine verilebilecek en uygun örnek, Fransa'dır. Parlamento ve cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiği yarı başkanlık hükümet sisteminde, parlamento içinden çıkan bir kabine veya hükümet ile halk tarafından seçilmiş ve yetkilerini hükümet ile paylaşan bir cumhurbaşkanı veya devlet başkanı bulunmaktadır (Gül vd., 2017: 111).

Yarı başkanlık hükümet sistemini parlamenter sistemden ayıran en belirgin özellik, yarı başkanlık sisteminde cumhurbaşkanının veya devlet başkanının halk tarafından seçilmesi ve daha geniş yetkilere sahip olmasıdır. Bununlar birlikte hem parlamentonun hem de bakanlar kurulunun bulunması, yarı başkanlık sisteminin parlamenter sistem ile benzeşmesini sağlamaktadır. Yine yarı başkanlık sisteminde cumhurbaşkanı veya devlet başkanının siyasi sorumluluğunun olmaması, siyasal anlamda parlamentoya karşı hükümetin sorumlu olması (Demir, 2013: 832), uygulamada yarı başkanlık sisteminin zor ve demokrasinin geliştiği ülkelerde uygulanabilir bir hükümet sistemi olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile halk tarafından seçilen parlamento ve cumhurbaşkanının, yetki ve güç savaşına girmeden uyum içinde ve siyasal sistemi tıkamadan çalışabilmesi, ancak demokrasinin güçlü anlamda geliştiği ülkelerde uygulanabilir bir model olarak nitelendirilebilir. Aksi durumda ise, yarı başkanlık sisteminin; siyasi konjonktüre göre parlamenter sistem ile başkanlık sistemi arasında gidip gelen bir yönetim sistemine dönüşmesi mümkündür (Atar, 2012:146). Şöyle ki; şayet parlamento çoğunluğu ile cumhurbaşkanı veya devlet başkanı aynı siyasi yapıya mensup ise, sistem 'başkanlık', farklı siyasi yapılarda ise 'parlamenter' sistem olarak yürütülecektir. Dolayısı ile yarı başkanlık sistemi, parlamenter sistem ile başkanlık sistemlerini içinde barındıran veya her an dönüşebilecek melez bir sistem olarak nitelendirilebilir. Günümüzde Fransa, Avusturya, İzlanda ve Finlandiya gibi ülkelerde uygulanan yarı başkanlık hükümet sistemi, temelde siyasal istikrarsızlıkları ortadan kaldırma amacıyla geliştirilmiş (Demir, 2013: 833) bir hükümet modeli olmakla birlikte, demokrasinin gelişmediği ülkelerde seçilmesi durumunda siyasal istikrarsızlığın ve yetki karmaşasının yaşanmasına neden olabilecek bir hükümet sistemidir.

1.3. Başkanlık Hükümet Sistemi

Günümüzde en belirgin ve en başarılı örneğinin Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) uygulandığı başkanlık hükümet sistemi; yasama, yürütme ve yargı organları arasında kesin ayrıma dayanan ve yürütmenin, yasama ve yargı tarafından denetlendiği bir hükümet sistemidir (Yaman, 2014: 83). Gözler'e göre başkanlık sistemi; sert kuvvetler ayrılığının esas alındığı, yasama ve yürütme yetkilerinin birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış iki organ tarafından yürütüldüğü bir yönetim biçimdir. Gerek yasama ve gerekse yürütme organları halk tarafından ayrı ayrı seçilir ve her

iki organ da birbirlerinin varlıklarına son veremezler. Anayasal bağlamda yasama ve yürütme organları birbirine eşit veya dengede güçler olarak konumlanmışlardır (2010: 569).

Başkanlık sistemi genel olarak asli ve tali olmak üzere iki temel özelliğe sahiptir. Yürütüme organının tek kişiden oluşması, başkanın halk tarafından seçilmesi ve başkanın görevine devam edebilmesi için yasama organının güvenine ihtiyaç duymaması, başkanlık sisteminin *asli* özellikleridir. Başkanın yasama organını fesih yetkisinin olmaması, aynı kişinin hem yasama hem de yürütmede görev alamaması ve başkanın yasama organının faaliyetlerine katılamaması ise, sistemin *tali* özellikleridir (Uluşahin, 1999'dan aktaran Gözler, 2010:571-575). Başkanlık sisteminde yürütmenin her unsuru doğrudan başkana bağlı olarak faaliyetlerini yürütürken, bakanların atanması yasama organının onayına tabidir. Başkanlık sisteminde yasama ve yürütmenin sert bir şekilde ayrıldığı gibi yargı da tamamen bağımsızdır. Özellikle yüksek yargı mensuplarının atanmasında yasama organının onayı aranmakta, göreve atanan hâkimler ömür boyu görev yapabilmektedir. Her ne koşulda olursa olsun yargıya başkanın talimat verme, müdahale etme ve görevden alma yetkisi bulunmamakladır (Gözler, 2010: 575-577).

Başkanlık sisteminde yürütme gücü tamamen başkana aittir. Ancak gerek bakanlar (yardımcıları) ve gerekse federal memurların atanmasında, başkan yasama organının (senato) onayını almakla yükümlüdür. Bununla birlikte bakanların azledilmesinde başkan tek yetkilidir. Başkanın yasamaya karşı siyasi sorumluluğu olmamakla birlikte cezai sorumluluğu bulunmaktadır. Örneğin ABD'de başkanın yargılanabilmesi için Temsilciler Meclisinin 1/3'ü tarafından suçlanması gerekmektedir. Yargılama Federal Yüksek Mahkeme Başkanının başkanlığında Senato tarafından yapılmakta ve başkanın suçlanabilmesi için senatonun 2/3 çoğunluğu gerekmektedir (Kuzu, 1996: 19).

Önemli bir kısmı Amerika Kıtası ülkelerinde olmak üzere 40'tan fazla ülkede uygulanan başkanlık sistemi (Karar, 2016), her ne kadar demokratik yönetim sistemleri içinde yer alsa da, uygulandığı ülkeler (Afganistan, Meksika, Venezüella, vb.) dikkate alındığında, bu ülkelerde demokrasinin tam anlamıyla var olduğunu söylemek mümkün değildir. Hatta başkanlık sistemi ile yönetilen ülkelerden önemli bir bölümü otoriter rejimler (Yaman, 2014: 92-93) olarak da nitelendirilebilir. Bununla birlikte başkanlık sistemi, yasama organı ve başkanın anlaşması halinde istikrar sağlayan bir yönetim sistemidir. Ancak başkanlık sisteminin başarısının temelinde toplumsal eğitim düzeyinin yüksekliği ve demokrasinin bir kültür ve yaşam biçimi olarak benimsenmesi yatmaktadır (Kuzu, 2005: 183). Uygulamada çok sayıda başkanlık sistemi bulunsa da, gerek demokrasinin bir kültür olarak özümsenmemesi, gerek toplumsal dinamikler (sosyo-kültürel, ekonomik, vb.) ve gerekse eğitim seviyesinin düşüklüğü gibi nedenlere bağlı olarak, ABD dışındaki pek çok ülkede sistemin başarılı ve demokratik bir şekilde uygulandığı söylenemez.

1.4. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

16 Nisan 2017 tarihinde yönelik yapılan referandumda %51.41 Evet sonucu ile "6771 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" kabul edilerek (http://www.ysk.gov.tr, 2018), Cumhurbaşkanlığı Yönetim Sistemine geçiş süreci başlamıştır. Kamuoyunu, gerek referandum öncesi ve gerekse referandum sonrasında meşgul eden *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin*, yönetsel bağlamda hangi değişiklikleri içerdiği ve dünya örneklerinde hangi yönetim sistemleri ile benzeştiğinin ortaya konulması, çalışmanın bulgularını değerlendirmek açısından önem taşımaktadır.

16 Nisan 2017 tarihindeki Anayasa değişikliğine ilişkin referandum öncesinde, kamuoyunda ciddi anlamda ortaya atılan *rejim değişikliği* iddiaları ve bu doğrultuda referandumda *hayır oyu* kullanılması gerektiği öne sürülmüştür. Ancak anayasa değişikliği paketinde yer alan 18 madde içerisinde *Cumhuriyet rejiminin* değiştirileceğine ilişkin bir hüküm olmadığı gibi, T.C Anayasası'nın 1. maddesinde yer alan "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir" ibaresi değişmedikçe, Türkiye'de rejim

değişikliği olacağından söz etmek yanlış bir yaklaşımdır. Kaldı ki T.C. Anayasasının 4. maddesi, ilk üç maddenin değiştirilmesinin teklif dahi edilemeyeceğini söylemektedir (T.C. Anayasası, 1982). Dolayısı ile 18 Nisan 2017 tarihli referandumu rejim değişikliği üzerinden ele almak yerine *hükümet sistemi* değişikliği üzerinden ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda referanduma sunulan Anayasa değişikliği paketinde yer alan 18 madde ile getirilmek istenen hükümet sisteminin özellikleri ve ilgili maddeler şu şekildedir (TBMM, 2017; Karatepe vd. 2017):

1. T.C. Anayasasının 9. maddesinde cumhurbaşkanının *bağımsız* olduğu ifadesinin ardına gelecek şekilde *tarafsız* ibaresi eklenmiştir. Bu değişiklik ile Türk Yargısının hem bağımsız hem de tarafsızlığı sağlanarak güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

2. Anayasa değişikliği paketi ile TBMM'deki milletvekili sayısı 550'den 600 milletvekiline çıkarılmıştır.

3. Milletvekili seçilme yaşı 25'den 18 yaşa düşürülmüştür.

4. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinin 5 yıl olması nedeniyle, milletvekili seçimlerinin de eş zamanlı yapılması amaçlanmış, milletvekili seçimleri 5 yılda bir ve cumhurbaşkanı seçimi ile aynı gün yapılması yönünde değiştirilmiştir.

5. TBMM'nin görevlerinin düzenlendiği anayasanın 87. maddesi değiştirilerek, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçildiğinde meclisin gensoru ve güvenoyu uygulaması kaldırılmıştır.

6. Anaysa değişikliği paketinin 6. maddesinde, anayasanın 98. maddesinde değişikliğe gidilmiş ve meclisin bilgi edinme ve denetim yetkisine ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

7. Cumhurbaşkanı adayı olabilmek için; mecliste grubu bulunan siyasi partilerin aday göstermesi veya 100.000 seçmenin bir kişiyi aday göstermesi (*100.000 seçmen imzası ile*) koşulu getirilmiştir. Ayrıca ilgili maddede cumhurbaşkanı seçimi, görev süresi ve seçim süreçlerine ilişkin düzenlemelere gidilmiştir.

8. Değişiklik paketinin 8. maddesinde; cumhurbaşkanının yetki ve görevlerine ilişkin düzenlemelere gidilmiştir. Kamuoyunda yaşanan tartışmaların önemli bir bölümü, bu madde ile cumhurbaşkanına tanınan üst düzey kamu görevlilerini atama ve gerek gördüğünde *Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi* çıkarma yetkisinden kaynaklanmıştır. Nitekim tartışmaların temelinde; cumhurbaşkanının bu denli yetkilere sahip olmasının *otoriter* bir sistem yaratacağı endişesi yattığı söylenebilir. Ayrıca cumhurbaşkanına yardımcılarını seçimsiz atama yetkisi verilmesi de, kamuoyunda ciddi anlamda tartışılmış ve muhalif görüşlerce eleştirilmiştir.

9. Değişikliğin 9. maddesinde, cumhurbaşkanının suç işlemesi halinde izlenecek süreç ve yargılama koşullarını düzenlenmiştir. Bu madde ile *yetkili ama sorumsuz* cumhurbaşkanından, *yetkili ve sorumlu* cumhurbaşkanına doğru bir evirilme gerçekleştirilmiştir.

10. Değişikliğin 10. maddesi; cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların taşıması gereken nitelikler ile bunlara ilişkin meclis soruşturması, yargılama vb. gibi düzenlemeleri içermektedir.

11. Değişikliğin 11. maddesi; cumhurbaşkanı ve meclisin seçimleri yenileme ve seçime gitme kararı almalarına ilişkin düzenlemeleri içermektedir.

12. Savaş, seferberlik, kriz, vb. gibi olağanüstü durumlarda cumhurbaşkanına *olağanüstü hal* ilan etme, uzatma, kısaltma veya kaldırma yetkisi, anayasa değişikliği paketinin 12. maddesi ile tanınmıştır.

13. Değişikliğin 13. maddesi ile barış zamanında disiplin mahkemesi dışında *askeri mahkemelerin* olamayacağı, savaş durumunda ise askerlik görevine ilişkin suçları yargılamaya yönelik askeri mahkemeler kurulabileceğine ilişkin düzenlemeye gidilmiştir. Diğer bir ifade ile sivil ve askeri mahkeme ayrımı ortadan kaldırılmıştır.

14. Değişikliğin 14. maddesi; yargı organları ve yüksek yargı üyelerinin atanmasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Muhalefet tarafından eleştirilen değişikliklerden biri de yüksek yargı mensuplarının atanmasına ilişkin yapılan bu değişikliktir. 13 üyeden oluşacak Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) 4 üyesinin cumhurbaşkanı, 7 üyesinin ise çoğunluğu cumhurbaşkanının üyesi olduğu siyasi parti milletvekillerinden oluşan meclis tarafından seçilecek olması ve aynı zamanda Adalet Bakanı ile müsteşarının HSK'nın doğal üyesi olmasının, yargıyı politize edeceği görüşü muhalefet tarafından eleştirilmiştir.

15. Değişikliğin 15. maddesi; kamu kurum ve kuruluşları ile genel bütçenin hazırlanmasına ilişkin değişiklik ve düzenlemeleri içermektedir.

16. Değişikliğin 16. maddesi; değişiklik sonucu ortaya çıkan durumun, anayasanın diğer maddelerine de uyarlanmasını içermektedir. Ayrıca bu madde ile Jandarma Genel Komutanlığı askeri statüden çıkarılarak İçişleri Bakanlığı bünyesine dâhil edilmiştir. Yine bu madde ile Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin, Anayasal Yargı denetimine alınması düzenlenmiştir.

17. Anayasa değişikliği paketinin halk tarafından onaylanması halinde, meclisin gerekli yasal düzenlemeleri 6 ay içerisinde yapması gerektiği, anayasa değişikliğinin 17. maddesi ile düzenlenmiştir. Yine bu madde ile halk oylamasının sonucunun olumlu çıkması halinde HSK üyelerinin 30 gün içinde seçileceği hüküm altına alınmıştır.

18. Anayasa değişiklik paketinin son maddesi ise; pakette yer alan değişikliklerin yürürlük tarihlerine ilişkin düzenlemeyi içermektedir. Bu madde ile anayasa değişiklik paketinin kabul edilmesi ve değişikliğin Resmi Gazetede yayınlanmasından sonra, mevcut Cumhurbaşkanının partili olabilmesinin önü açılmıştır.

Yukarıda 18 madde halinde verilen anayasa değişiklik paketi ile getirilmek istenen Cumhurbaşkanlığı Hükmet Sisteminin, başkanlık ve yarı başkanlık sistemlerinin uygulandığı dünya örnekleri ile tam olarak benzeştiğini söylemek mümkün değildir. Bu bağlamda Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin, Türkiye'ye özel ve özgü bir yönetim sistemi olduğu söylenebilir. Örneğin; başkanlık sisteminin uygulandığı ABD'de de başkan, yüksek yargı üyelerini, bakanları ve yardımcılarını kendi atayabilmekte ancak atamalar senato onayı ile geçerlilik kazanmaktadır. Keza başkanlık sisteminin en iyi uygulandığı ABD'de başkanın veya meclisin tek taraflı seçim kararı alma yetkisi de bulunmamaktadır. Benzer şekilde yarı başkanlık sisteminde, başkan ve meclis uzlaşı ve işbirliği içinde ortak hükümet ederken, cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde hükümet etme yetkisi sadece cumhurbaşkanındadır. Dolayısı ile Cumhurbaşkanlığı Hükmet Sisteminin, hem başkanlık hem de yarı başkanlık sistemi ile benzeşmediği, Türkiye'ye özgü bir hükümet modeli olduğu görüşü geçerlilik kazanmaktadır.

Sonuç olarak 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan anayasa değişikliği ile getirilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin, bir rejim değişikliğinden ziyade yönetimsel anlamda *sistem* değişikliği olduğunu söylemek mümkündür. Ancak gerek cumhurbaşkanına verilen yetkilerin fazla olduğu ve gerekse cumhurbaşkanının suç işlemesi halinde, TBMM üye sayısının salt çoğunluğunun önerge vererek soruşturma açılabileceği yönündeki değişiklikler, muhalefet tarafından *uygulanması neredeyse imkânsız* olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Tüm bu eleştiriler ve kamuoyundaki tartışmalara rağmen, anayasa değişiklik paketi referandum sonucunda %51.41'lik halk desteği ile kabul edilmiş ve sistem değişikliğine ilişkin yasal düzenleme ve uyum çalışmaları hükümet ve TBMM tarafından başlatılmıştır. Ancak referandumun ardından, muhalefet partileri 2018

Cumhurbaşkanlığı Seçimlerini kendilerinin kazanmaları halinde, tekrar parlamenter sisteme geri dönüleceği söylemlerini sıkça dile getirmeye başlamışlardır.

Muhalefet partilerinin bu söylemi dile getirmeleri ve referandum sonucunun birbirine çok yakın sayılabilecek bir oranda olması nedeniyle, bu çalışmada Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine ilişkin toplumsal destek ve algının ölçülmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Bu çalışmada Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin toplumsal algısının bazı değişkenlere göre incelenmektedir. 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucu 24 Haziran 2018 tarihinde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimi ile değişecek hükümet sistemine; toplumsal algının ölçülmesi ve halk desteğin halen devam edip etmediğinin belirlenerek, ortaya çıkan durumun katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, Türkiye'nin 63 ilinde 881 kişi ile anket uygulaması gerçekleştirilmiş ve araştırmada kullanılacak birincil veriler elde edilmiştir.[1] Araştırma veri toplama formu olarak, 2013 yılında Bilgesam tarafından yürütülen "*Başkanlık Sistemine Toplumsal Bakış*" başlıklı araştırmada kullanılan 5'li Likert tipi ölçekle hazırlanmış ve 11 madde-sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır. Ayrıca anket formunda, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik; yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek, eğitim ve gelir düzeyine ilişkin 6 soruya yer verilmiştir. Araştırma evreni olarak başta İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Diyarbakır gibi büyükşehirler olmak üzere 63 il ve bu illerin ilçeleri seçilmiştir. Araştırma örneklem grubu ise; araştırma kapsamına alınan 63 il ve bu illerin ilçelerinde yaşayan ve seçmen niteliğine sahip bireyler arasından, tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiş kişilerden oluşmaktadır.

Veri toplama süreci Ocak 2018-Şubat 2018 döneminde yürütülmüş olup, bu süreçte 1014 kişi ile yüz yüze anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan 133 kişi anket formunda yer alan sorulara kısmen veya eksik cevap verdiğinden, bu formlar araştırmaya dâhil edilmemiş, geri kalan 881 anket formunun ise kullanılabilir nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004: 50) tarafından hazırlanmış katsayılara göre örneklem büyüklüğü tablosunda, %95 güven aralığı ve %5 hata payında bulgulara erişebilmek için azami evren sayısında dahi 384 örneklemin yeterli olduğu bilgisi doğrultusunda, ulaşılan 881 anket formunun araştırmada ulaşılacak bulguları güvenilir kılacağı anlaşıldığından, örneklem büyüklüğü n=881 olarak kabul edilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde *SPSS. 22.0* İstatistik Paket Programından yararlanılmış olup, tanımlayıcı (frekans, %, ortalama, vb.) istatistiki testler ile araştırmanın problemlerini cevaplamada non-parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla *Cronbach's Alpha*, geçerliliğini test etmek amacıyla *KMO-Bartlett's* testleri yürütülmüş olup, ölçekte yer alan 11 maddenin tamamının geçerli ve güvenilir sonuçlar (n=11 ve α=0,813; KMO=0,879) vereceği tespit edilmiştir.

Araştırma amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin toplumsal algısı ne düzeydedir?
2. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine olan toplumsal destek ne düzeydedir?

[1] Araştırma ağırlıklı olarak Türkiye'nin farklı illerindeki üniversitelerde öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinden yürütülmüştür. Üniversite öğrencilerinin tercih edilmesinde; genç nüfusun çeşitli nedenlere bağlı olarak (yüksek işsizlik oranı, siyasal, ekonomik ve diğer dünya gündemini daha yakından takip etmeleri, vb.) seçimlerde daha belirleyici bir rol üstleneceği görüşü etkili olmuştur.

3. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi toplumsal destek düzeyi katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Bulgular

Araştırma örneklem grubunun sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılım, aşağıdaki Tablo.1'de sunulmuştur. Araştırmaya katılanların %56,2'si kadınlardan, %43,8'i ise erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %28,9'u evli iken, %71,1'i bekârdır.

Araştırma örneklem grubunun %41,3'ü 18-21 yaş, %31,3'ü 22-31 yaş, %11,9'u 32-41 yaş, %9,4'ü 42-51 yaş, %4,4'ü 52-61 yaş ve %1,7'si ise 62 yaş ve üstü kişilerden oluşmaktadır. Yaş demografik değişkenine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde; araştırmaya katılanların %84.5'i 42 yaş altı, %1,7'si ise 62 yaş üstü kişilerden oluşmaktadır. Ulaşılan bu bulgu, 2017 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'nin genç nüfusa sahip olduğu bulgusu ile örtüşmektedir.[2]

Araştırma örneklem grubunu oluşturan kişilerin %58'i öğrenciler, %6,4'ü özel sektör çalışanı, %12,5'i kamu çalışanı, %7,3'ü serbest meslek çalışanı, %2,6'sı emekli, %6,2'si ev hanımı, %58'i öğrenci, %4,5'i işsiz kişilerden oluşurken, mesleğini diğer grubunda değerlendirenlerin oranı %2,5'dir.

Araştırma örneklem grubunun %68,1'inin aylık geliri asgari ücret veya daha altı iken, %10,4'ünün 1.605-2.500 TL arasındadır. %9'unun 2.501-3.500 TL arasında, %5,4'ünün 3.501-4.500 TL arasında, %2,5'inin 4.501-5.500 TL arasında ve %4,7'sinin 5.501 TL ve üstünde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılanların %1,5'i okuryazar değil iken, %1,2'si ise okuryazardır. Katılımcıların %5,7'si ilköğretim, %4,4'ü ortaöğretim, %12,3'ü ise lise düzeyinde eğitime sahiptir. Ön lisans düzeyindeki katılımcıların oranı %6,7 iken, lisans düzeyindeki eğitime sahip olan veya lisans düzeyinde eğitim görenlerin oranı %63,5'tir. Yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip katılımcı oranı %3,4 iken, doktora düzeyinde eğitimli kişilerin oranı %1,4'tür.

Ulaşılan bulgular doğrultusunda araştırma örnekleme grubunun oldukça büyük bir kısmının (%87,2) lise ve üstü düzeyde eğitimli kişilerden oluştuğu, dolayısı ile *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi* hakkında bilgiye sahip olabilecekleri veya bilgi sahibi oldukları varsayılabilir.

Araştırmaya katılan kişilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, araştırma örneklem grubunun; eğitimli, genç ve düşük gelir grubu kişilerden oluştuğu söylenebilir.

[2] 2017 yılı TÜİK verilerine göre; nüfusun %77'si 45 yaş altındaki kişilerden oluşurken, 65 yaş ve üstündeki nüfus oranı %8'dir (TÜİK, 2017).

Tablo 1. Örneklem Grubunun Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Demografik Özellik	Kişi Sayısı (n)	Frekans (%)	Demografik Özellik	Kişi Sayısı (n)	Frekans (%)
YAŞ			**GELİR**		
18-21 yaş arası	364	41,3	1.604 TL ve altı	600	68,1
22-31 yaş arası	276	31,3	1.605-2.500 TL	91	10,3
32-41 yaş arası	105	11,9	2.501-3.500 TL	79	9,0
42-51 yaş arası	83	9,4	3.501-4.501 TL	48	5,4
52-61 yaş arası	39	4,4	4.501-5.500 TL	22	2,5
62 yaş ve üstü	14	1,7	5.501 TL ve üstü	41	4,7
Toplam	**881**	**100**	**Toplam**	**881**	**100**
MESLEK			**EĞİTİM**		
Özel sektör çalışanı	56	6,4	Okuryazar değil	13	1,5
Kamu çalışanı	110	12,5	Okuryazar	11	1,2
Serbest meslek	64	7,3	İlköğretim	50	5,7
Emekli	23	2,6	Ortaöğretim	39	4,4
Ev hanımı	55	6,2	Lise	108	12,3
Öğrenci	511	58,0	Ön lisans	59	6,7
İşsiz	40	4,5	Lisans	559	63,5
Diğer	22	2,5	Yüksek lisans	30	3,4
Toplam	**881**	**100**	Doktora	12	1,4
			Toplam	**881**	**100**
CİNSİYET			**MEDENİ**		
Kadın	495	56,2	Evli	255	28,9
Erkek	386	43,8	Bekâr	626	71,1
Toplam	**881**	**100**	**Toplam**	**881**	**100**

Araştırmaya katılanların *Cumhurbaşkanlığı ve Parlamenter Hükümet Sistemlerine* ilişkin algı ve görüşlerine ilişkin bulgular aşağıdaki Tablo.2'de sunulmuştur. Tablodaki bulgular değerlendirilmeden önce verilen cevaplara bakıldığında, katılımcıların önemli bir orandaki (%13,2-%23,7) kısmının fikri olmadığı veya soruya bu şekilde cevap verdikleri görülmektedir. Fikrim yok cevabının 5'li ölçekli sorularda *kararsızım* cevabına karşılık geldiği dikkate alındığında, katılımcıların yaklaşık 1/5'inin kararsız olduğu da söylenebilir.

Araştırmaya katılanların %41,2'si CBHS'nin Türkiye'ye uygunluğu hakkında yeterli çalışma yapıldığı görüşünde iken, %43,3'ü ise yeterli çalışma yapılmadığı görüşündedir. Benzer şekilde katılımcıların %43,4'ü referandum öncesinde CBHS'nin kamuoyunda yeterince konuşulup tartışıldığını düşünürken, %44,4'ü ise konunun kamuoyunda yeterince tartışılmadığı görüşünde oldukları görülmektedir. Ancak CBHS'nin, Türkiye'nin siyasi kültürüne uygun bir yönetim biçim olduğu görüşünde olanların oranı (%47), olmadığına inanların oranından (%35,5) daha yüksektir.

Katılımcıların %38,6'sı parlamenter yönetim sisteminden vazgeçilmesinin yönetsel anlamda sorunlara yol açabileceğini düşündükleri, buna karşın %37,7'sinin ise, sistem değişikliğinin yönetsel anlamda sorunlara yol açmayacağı görüşünde oldukları görülmektedir.

CBHS'nin; *güçler ayrılığı ilkesini* güçlendireceğini düşünenlerin oranı %44,3 iken, *güçler ayrılığının etkinliğini* azaltacağını düşünenlerin oranı %45,3'tür. CBHS'nin; parlamentonun işlevini yitirmesine neden olacağını düşünenlerin oranı ise %31,2'dir. CBHS'nin daha hızlı ve etkin yönetsel kararlar alınabilmesi için gerekli bir yönetim sistemi olduğunu düşünenlerin oranı ise, %59,9 gibi yüksek bir orandadır. Ancak katılımcıların %51,5'i, gelecekte doğru kişinin seçilememesi halinde

CBHS'nin *otoriter* bir yönetim biçimine dönüşebileceği yönünde endişeleri olduğu görülmektedir. CBHS'nin, Türkiye için *kesinlikle doğru ve gerekli* bir yönetim biçimi olduğunu düşünenlerin oranı %44,5 iken, parlamenter yönetim sistemi ile devam edilmesi gerektiğine inanların oranı %40'tır.

Tablo 2. Cumhurbaşkanlığı ve Parlamenter Hükümet Sistemine İlişkin Katılımcı Görüşlerinin Dağılımları

Cumhurbaşkanlığı sistemi/sisteminin…	Kesinlikle Katılmıyorum %	Katılmıyorum %	Fikrim Yok %	Katılıyorum %	Kesinlikle Katılıyorum %
Türkiye'ye uygunluğu hakkında yeterli çalışma yapılmıştır.	14,5	28,8	15,4	27,2	14,0
Kamuoyunda yeterince konuşulmuş, tartışılmıştır.	13,1	30,4	13,2	29,9	13,5
Türkiye'nin siyasi kültürüne uygundur.	11,1	24,4	17,5	31,3	15,7
Mevcut parlamenter sistemden vazgeçilmesi, yönetsel anlamda sorunlara yol açabilir.	14,4	24,2	23,7	27,5	10,2
Güçler ayrılığının etkinliğini azaltır.	17,7	27,6	20,7	23,8	10,2
Güçler ayrılığı ilkesini güçlendirir	12,3	22,5	21,0	28,7	15,6
Parlamentonun işlevini yitirmesine neden olur	16,9	30,3	21,6	22,5	8,7
Gelecekte doğru kişinin seçilememesi halinde, seçilen kişinin otoriter bir yönetim sergilemesine imkân sağlar.	11,8	18,5	18,2	30,3	21,2
Daha etkin ve hızlı karar alınmasına imkân sağlayacaktır.	9,0	16,9	14,2	34,4	25,5
Kesinlikle Türkiye için doğru ve gerekli bir yönetim biçimidir.	15,9	20,1	19,5	24,9	19,6
Parlamenter sistemin Türkiye için daha doğru bir yönetim biçimi olduğuna inanıyorum.	16,1	24,9	19,0	25,00	15,0

Katılımcıların, *Cumhurbaşkanlığı ve Parlamenter Hükümet Sistemine* ilişkin katılımcı görüşlerinin ortalama ve standart sapmaları aşağıdaki Tablo.3'de sunulmuştur. Bulgulara göre; CBHS'nin d*aha etkin ve hızlı karar alınmasına imkân sağlayacak* bir sistem olduğu yönündeki katılımcı görüşleri, 3.50 ortalama ile *katılıyorum* düzeyindedir.

Gerek CBHS ve gerekse parlamenter sistemi değerlendirmeye yönelik ölçekte yer alan 10 soruya verilen katılımcı cevaplarının ortalaması ise; 2.81-3.30 puan ile *kısmen katılıyorum* düzeyindedir. Ancak CBHS'nin, g*elecekte doğru kişinin seçilememesi halinde, seçilen kişinin otoriter bir yönetim sergilemesine imkân sağlayacağı* yönündeki cevap ortalaması 3.30 ile kısmen katılıyorum düzeyinde olsa da, genel anlamda katılımcıların bu yönde bir endişelerinin olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

CBHS'nin Türkiye için kesinlikle doğru ve gerekli bir yönetim biçimi olduğu yönündeki katılımcı cevap ortalamaları 3.12 iken, parlamenter hükümet sisteminin Türkiye için daha doğru bir yönetim biçimi olduğu yönündeki katılımcı cevap ortalamaları 2.97 ile görece olarak daha düşük düzeydedir.

Ulaşılan bulgular doğrultusunda; araştırmaya katılanlar nezdinde CBHS'ne olan toplumsal desteğin, parlamenter hükümet sistemi ile devam edilmesi yönünde görüşte olanlara göre, görece olarak daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, CBHS'nin yönetsel bağlamda *daha etkin ve hızlı karar alınmasına imkân sağlayacak* ve *Türkiye'nin siyasi kültürüne uygun* bir sistem olduğu algısına rağmen, toplumsal anlamda gelecekte doğru cumhurbaşkanının seçilememesi endişesinin var olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Cumhurbaşkanlığı ve Parlamenter Hükümet Sistemine İlişkin Katılımcı Görüşlerinin Ortalama ve Standart Sapmaları

Cumhurbaşkanlığı sistemi/sisteminin…	**Ortalama**[3]	Standart Sapma
Türkiye'ye uygunluğu hakkında yeterli çalışma yapılmıştır.	2.97	1.30
Kamuoyunda yeterince konuşulmuş, tartışılmıştır.	3.00	1.29
Türkiye'nin siyasi kültürüne uygundur.	3.16	1.26
Mevcut parlamenter sistemden vazgeçilmesi, yönetsel anlamda sorunlara yol açabilir.	2.94	1.22
Güçler ayrılığının etkinliğini azaltır.	2.81	1.26
Güçler ayrılığı ilkesini güçlendirir	3.12	1.26
Parlamentonun işlevini yitirmesine neden olur	2.75	1.22
Gelecekte doğru kişinin seçilememesi halinde, seçilen kişinin otoriter bir yönetim sergilemesine imkân sağlar.	3.30	1.31
Daha etkin ve hızlı karar alınmasına imkân sağlayacaktır.	3.50	1.28
Kesinlikle Türkiye için doğru ve gerekli bir yönetim biçimidir.	3.12	1.36
Parlamenter sistemin Türkiye için daha doğru bir yönetim biçimi olduğuna inanıyorum.	2.97	1.32

Araştırmaya katılanların CBHS'ne verdikleri toplumsal destek düzeyinin, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik non-parametrik testlerden *Mann-Whitney U* ve *Kruskall-Wallis H* testleri yürütülmüştür. Katılımcıların CBHS'ne verdikleri toplumsal destek düzeyinin, sosyo-demografik değişkenleri bazında istatiksel olarak farklılaştığı durumlarda, farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için *Bonferroni* testi yürütülmüştür. Yürütülen istatistik testleri sonucunda, katılımcıların CBHS'ne verdikleri toplumsal destek düzeyinin; cinsiyet, medeni durum, yaş ve eğitim değişkenlerinde istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Test sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırmaya katılan erkeklerin CBHS'ne olan destek düzeyleri, kadın katılımcılara göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($U=85433{,}000$; $Z= -2{,}755$ ve $p= 0.006<0.05$). Bulguya göre; erkeklerin kadınlara gör CBHS'ne daha fazla desteği olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan evli kişilerin CBHS'ne olan destek düzeyleri, bekâr katılımcılara göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($U=66652{,}500$; $Z= -3{,}927$ ve $p= 0.000<0.05$). Bulguya göre; evlilerin bekârlara göre CBHS'ne daha fazla desteği olduğu söylenebilir.

[3] 5'li Likert ölçeğinde puan kategorileri ağırlıklı ortalamaya göre değerlendirilmiştir. Buna göre; "1,00-1,79 puan aralığı Kesinlikle Katılmıyorum", "1,80-2,59 puan aralığı katılmıyorum", "2,60-3,39 puan aralığı Kısmen Katılıyorum", "3,40-4,19 puan aralığı Katılıyorum", "4,20-5,00 puan aralığı ise Kesinlikle Katılıyorum" anlamına gelmektedir (Uzun ve Yiğit, 2011: 191).

Tablo 4. Cinsiyet ve Medeni Durum Değişkenlerine Göre Katılımcıların CBHS Destek Düzeylerinin Test Edilmesi

Değişken	N	Ortalama	U	Z	p (sig.)
Kadın	495	420,59	85433,000	- 2,755	**.006**
Erkek	386	467,17			
Evli	255	492,62	66652,500	- 3,927	**.000**
Bekar	626	419,97			

Araştırmaya katılanların CBHS'ne destek düzeyi, katılımcıların yaş demografik özellik değişkenlerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (X^2= 11,695 ve p= 0,039<0,05). Farklılaşmanın hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek için yürütülen *Bonferroni* testi sonucunda; 18-21 yaş ve 22-31 yaş gruplarındaki katılımcıların CBHS'ne olan destek düzeyleri, 62 yaş ve üstü katılımcılara göre, 62 yaş ve üstü katılımcılar lehine anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bulguya göre 62 yaş ve üstü kişilerin CBHS'ne olan desteklerinin 18-21 ve 22-31 yaş gruplarından daha yüksek olduğu, diğer yaş gruplarındaki katılımcıların ise desteklerinin istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı söylenebilir

Araştırmaya katılanların CBHS'ne destek düzeyi, katılımcıların eğitim düzeyi demografik özellik değişkenlerine göre istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (X^2= 19,473 ve p= 0,013<0,05). İlköğretim düzeyindeki katılımcıların CBHS'ne olan destek düzeyleri, ön lisans ve lisans düzeyindeki katılımcılara göre, ilköğretim düzeyindeki katılımcılar lehine istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Diğer eğitim düzeyindeki katılımcıların destek düzeyleri ise istatiksel olarak farklılaşmamaktadır. Bulguya göre; ilköğretim düzeyindeki katılımcıların CBHS'ne olan destek düzeylerinin, ön lisans ve lisans düzeyindeki katılımcılara göre yüksek olduğu, diğer eğitim düzeylerindeki katılımcıların ise desteklerinin istatiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı söylenebilir.

Tablo 5. Yaş ve Eğitim Düzeyi Değişkenlerine Göre Katılımcıların CBHS Destek Düzeylerinin Test Edilmesi

Yaş Değişkeni	N	Ortalama	df	X^2 (Chi-Square)	p (sig.)
18-21 yaş arası	364	420,09	5	11,695	**.039**
22-31 yaş arası	276	433,18			
32-41 yaş arası	105	482,15			
42-51 yaş arası	83	468,83			
52-61 yaş arası	39	471,60			
62 yaş ve üstü	14	580,00			
Eğitim Değişkeni	**N**	**Ortalama**	**df**	**X^2**	**p (sig.)**
Okuryazar değil	13	575,23	8	19,473	**.013**
Okuryazar	11	368,45			
İlköğretim	50	549,66			
Ortaöğretim	39	414,37			
Lise	108	427,37			
Ön lisans	59	400,40			
Lisans	559	433,95			
Yüksek lisans	30	508,07			
Doktora	12	478,83			

Sonuç

Türkiye'nin yönetim sisteminin değiştirilmesi yönünde hazırlanan *Anayasa değişikliği* paketi, 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum sonucunda %51.41'lik halk desteği ile kabul edilmiştir. Anayasa değişikliğinin kabul edilmesi ile birlikte, muhalefet cephesinden referandum sonuçlarına ilişkin çeşitli itiraz ve iddialar gündeme getirilse de, Yüksek Seçim Kurulunun referandum sonuçlarını Resmi Gazetede yayımlayarak ilan etmesi, Türkiye'yi yeni bir yönetim sistemi sürecine sokmuştur. 3 Kasım 2019 tarihinde yapılması planlanan Cumhurbaşkanlığı seçimi ile Türkiye'nin yeni yönetim biçimi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olacaktır. Cumhurbaşkanına daha fazla sorumluluğun verildiği bu sistemde, yetkili ama siyasal anlamda sorumlu bir cumhurbaşkanı olacaktır. Başkanlık ve Yarı Başkanlık Hükümet sistemlerinin uygulandığı dünya örnekleri ile benzeşmeyen, daha çok Türkiye'ye özgü bir yönetim biçimi veya olarak getirilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, muhalefet ve iktidar arasındaki siyasal tartışmaların konusu olmaya devam etmektedir. Referandumun üzerinden geçen bir yılın ardından Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine olan toplumsal pozitif algının ve desteğin devam edip etmediğinin belirlenmesi, özellikle muhalif siyasi partilerin 24 Haziran 2018'de yapılacak seçimleri kazanmaları halinde yeniden *parlamenter sisteme* dönülmesi yönünde çalışmalar yapacakları yönündeki söylemlerinin, toplumda ne kadar karşılık bulduğunu görmek açısından önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılanların *Cumhurbaşkanlığı ve Parlamenter Hükümet Sistemlerine* ilişkin algı ve görüşlerine ilişkin ulaşılan bulgulara göre, katılımcıların önemli bir orandaki (%13,2-%23,7) kısmının fikri olmadığı veya soruya bu şekilde cevap verdikleri görülmektedir. Fikrim yok cevabının 5'li ölçekli sorularda *kararsızım* cevabına karşılık geldiği dikkate alındığında, katılımcıların yaklaşık 1/5'inin kararsız olduğu da söylenebilir.

Araştırmaya katılanların %41,2'si CBHS'nin Türkiye'ye uygunluğu hakkında yeterli çalışma yapıldığı görüşünde iken, %43,3'ü ise yeterli çalışma yapılmadığı görüşündedir. Benzer şekilde katılımcıların %43,4'ü referandum öncesinde CBHS'nin kamuoyunda yeterince konuşulup tartışıldığını düşünürken, %44,4'ü ise konunun kamuoyunda yeterince tartışılmadığı görüşünde oldukları görülmektedir. Ancak CBHS'nin, Türkiye'nin siyasi kültürüne uygun bir yönetim biçim olduğu görüşünde olanların oranı (%47), olmadığına inanların oranından (%35,5) daha yüksektir.

Katılımcıların %38,6'sı parlamenter yönetim sisteminden vazgeçilmesinin yönetsel anlamda sorunlara yol açabileceğini düşündükleri, buna karşın %37,7'sinin ise, sistem değişikliğinin yönetsel anlamda sorunlara yol açmayacağı görüşünde oldukları görülmektedir.

CBHS'nin; *güçler ayrılığı ilkesini* güçlendireceğini düşünenlerin oranı %44,3 iken, *güçler ayrılığının etkinliğini* azaltacağını düşünenlerin oranı %45,3'tür. CBHS'nin; parlamentonun işlevini yitirmesine neden olacağını düşünenlerin oranı ise %31,2'dir. CBHS'nin daha hızlı ve etkin yönetsel kararlar alınabilmesi için gerekli bir yönetim sistemi olduğunu düşünenlerin oranı ise, %59,9 gibi yüksek bir orandadır. Ancak katılımcıların %51,5'i, gelecekte doğru kişinin seçilememesi halinde CBHS'nin *otoriter* bir yönetim biçimine dönüşebileceği yönünde endişeleri olduğu görülmektedir. CBHS'nin, Türkiye için *kesinlikle doğru ve gerekli* bir yönetim biçimi olduğunu düşünenlerin oranı %44,5 iken, parlamenter yönetim sistemi ile devam edilmesi gerektiğine inanların oranı %40'tır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, *siyasi ve yönetsel anlamda daha hızlı ve etkin karar almaya* olanak sağlayacak bir yönetim sistemi olarak görülmekte ve sisteme ilişkin güçlü bir toplumsal algıya sahiptir. Ancak, gelecekte doğru kişinin cumhurbaşkanı seçilmemesi halinde sistemin otoriter bir yönetim biçimine dönüşebileceği endişesi, toplumsal anlamda bir risk unsuru olarak görülmekte ve sisteme ilişkin pozitif algının ve desteğin azalmasına neden olmaktadır. Özellikle kararsız ve/veya fikrim yok diyen kitlenin yaklaşık %20 civarında olduğu dikkate alındığında; hem 2019 yılında yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerinin hem de Cumhurbaşkanlığı

Hükümet Sisteminin akıbetinin, *kararsız* seçmenlerin tercihlerine bağlı olduğunu göstermektedir. Nitekim parlamenter sistem ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemini tercih edenler arasındaki %4,5'lik puan farkı olduğu gerçeği dikkate alındığında, kararsız veya fikir beyan etmeyen seçmenlerin tercihlerinin ne denli önemli olduğu daha açık anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılanların Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine olan destekleri, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre değerlendirildiğinde; erkek ve evli seçmenlerin sisteme olan destek düzeylerinin, kadın ve bekâr seçmenlere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine olan destek katılımcı veya seçmenin yaşı arttıkça artmaktadır. Sistem değişikliğine olan destek 18-21 ve 22-31 yaş grubundaki kişilerde azalırken, 62 yaş ve üstündeki kişilerde en üst seviyeye çıkmaktadır.

Araştırma verilerinin analizi sonucunda ulaşılan bulgular doğrultusunda; Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin toplumsal algısının pozitif yönde olduğu, ancak seçmen tercihlerinin sistemi otoriter bir hale dönüştürebileceği riskinin toplumsal bir endişe yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine toplumsal anlamda bir destek olmakla birlikte, bu desteğin sistemi hayata geçirmeye yetecek düzeyde (%50+1) olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. 2019 seçim sürecinde ekonomik, siyasi, dış politika, vb. gibi sosyo-ekonomik değişkenlerin, hem kararsız seçmenler hem de seçim sonuçları ve dolayısı ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi üzerinde etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle kadın ve genç nüfusun sisteme olan desteğinin daha düşük olduğu dikkate alındığında, izlenecek politikalar ve söylemlerin bu seçmen kitlesinin tercihi üzerinde etkisi olacağını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak, Türkiye'de yönetim biçiminin; *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi* mi yoksa bazı muhalif partilerin geri dönüleceğini söyledikleri Parlamenter *Hükümet Sistemi* mi olacağının, bugünkü toplumsal konjonktüre bakarak söylemek mümkün değildir. Cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar geçecek süreçteki gelişmeler ve siyasi atmosferin seçmen tercihlerini etkileyeceği, özellikle de kararsız seçmenlerin tercihlerinde belirleyici rol oynayacağını söylemek yanlış bir tespit olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Atar, Y. (2012). *Türk Anaysa Hukuku*. Konya: Mimoza Yayınları.

Bayhan, V. (2002). Demokrasi ve Sivil Toplum Örgütlerinin Engelleri: Patronaj ve nepotizm. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), s.1-13.

Dahl, R. A. (2001). *Demokrasi Üstüne*. Betül Kadıoğlu (Çeviri), Ankara: Yetkin Yayınları.

Demir, F. (2013). Yarı Başkanlık Hükümet sistemi ve Türkiye. *Journal of Yaşar University*, 8 (Özel Sayı), s.831-876.

Gökçe, O. ve Şahin, A. (2003). Yönetimde rol kavramı ve yönetsel roller. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(6), s.133-156.

Gözler, K. (2010). *Anayasa hukukunun genel teorisi*. Bursa: Ekin Yayınları.

Gözler, K. (24.02.2017). *Cumhurbaşkanlığı sistemi mi, başkanlık sistemi mi, yoksa Neverland sistemi mi? 16 Nisan'da neyi oylayacağız?* http://www.anayasa.gen.tr/neverland.pdf (erişim tarihi 20.03.2018).

Gül, H., Kamalak, İ. ve Gül, S.S. (2017). Amerikan başkanlık ve Fransız yarı-başkanlık sistemleri ışığında Türkiye'nin yeni cumhurbaşkanlığı hükümeti sistemi. *Strategic Public Management Journal*, 3 (Özel Sayı), s.101-120.

Hekimoğlu, M. M. (2009). *Anayasa hukukunda karşılaştırmalı demokratik hükümet sistemleri ve Türkiye*, 1. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

Karar (2016). *Başkanlık sistemi nedir? Hangi ülkeler başkanlıkla yönetiliyor?*. 13.Ekim 2016, http://www.karar.com/ guncel-haberler/baskanlik-sistemi-nedir-274086# (erişim tarihi 23.03.2018).

Karatepe, Ş., Alkan, H., Atar, Y., Bingöl, Y. ve Durgun, G.B. (2017). *Sorularla Cumhurbaşkanlığı sistemi*. Yayın No.24, Ankara: Memur-Sen Yayınları.

Kuzu, B. (1996). Türkiye için başkanlık sistemi- I. *Liberal Düşünce*, Bahar 1996, 1 (3), s.13-43, http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/02/03-burhan-kuzu-turkiye-icin-baskanlik-sistemi-1.pdf (erişim tarihi 23.03.2018).

Kuzu, B. (2005). "Türkiye İçin Başkanlık Sistemi". (Ed. Küçük, A., Bakan, S. ve Karadağ, A.). *21. yüzyılın eşiğinde Türkiye'de siyasal hayat*, Cilt 1, İstanbul: Alfa Akademi, s.167-229.

Köylü, M. ve Önder, M. (2017). Başkanlık sistemi ve Türk kamu yönetiminde profesyonel kent yöneticiliğinin uygulanabilirliği. *Strategic Public Management Journal*, 3 (Özel Sayı), s.83-100.

Montesquieu (1998). *Kanunların Ruhu Üzerine*. Fehmi Baldaş (Çeviri), 2. Baskı, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Önder, S. (2007). *Türk parlamenter sisteminde cumhurbaşkanının rolü*. 1. Baskı, Ankara: Turhan Yayınevi.

Özbudun, E. (Çeviren) (1963). Avrupa'da parlâmenter hükümetin bazı yönleri, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*,20 (1-4), s.79-90.

Özbudun, E. (2017). *Türk Anayasa Hukuku*, Gözden Geçirilmiş 17. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları Ankara.

TBMM (2017). *21.01.2017 Tarih ve 6717 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6771.html (erişim tarihi 14.01.2018).

T.C. Yüksek Seçim Kurulu (2017). 663 No.lu YSK Kararı, http://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/5064/2017-663.pdf (erişim tarihi 20.03.2018).

T.C. Anayasası (1982). *18.10.1982 tarihli ve 2709 sayılı kanun*. 09.11.1982 tarih ve 17863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir, http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf (erişim tarihi 24.03.2018).

Teziç, E. (2001). *Anayasa Hukuku*, 7. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın.

Touraine, A. (2004). *Modernliğin eleştirisi*. Hülya Tufan (Çeviri), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

TÜİK (2017). *Türkiye yaşlara göre nüfus dağılımı 2017.* www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=945, (erişim tarihi 19.03.2018).

Uzun, Ö. ve Yiğit, E. (2011). Örgütsel stres ve örgütsel bağlılık ilişkisi üzerine orta kademe otel yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6 (1), s.181-213.

Yaman, A. (2014). Başkanlık sistemi, uygulamaları ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (1), s.83-98.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004*). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.